

Izobrazba in veščine

KREPITEV VEŠČIN ZA PODPORO RASTI PRODUKTIVNOSTI

- ▶ Boljše naložbe v veščine bi Sloveniji pomagale uresničiti potencial napredne tehnologije in dale nov zagon v zadnjem času zastali rasti produktivnosti.
- ▶ Večje naložbe v veščine bi rešile trenutno dolgotrajno brezposelnost in naraščajočo brezposelnost med mladimi.
- ▶ Slovenija je napredovala v uspešnosti izobraževalnega sistema, a je treba s prizadevanji na tem področju nadaljevati.
- ▶ Tako pravičnost kot kakovost obveznega izobraževanja je mogoče še izboljšati. Poklicno izobraževanje in visokošolski sistem morata opremiti večji delež mladih s širšo paleto veščin.

V čem je problem?

Medtem ko je bil delež mladih v starosti od 15 do 29 let, ki niso zaposleni, niti niso vključeni v sistem izobraževanja in usposabljanja, v letu 2013 pod povprečjem OECD (13,7% v primerjavi z 18,2%), se je glede na leto 2008 bistveno povečal. Poleg tega so mladi bolj prizadeti zaradi brezposelnosti kot delavci srednje starostne skupine, v kolikor pa so zaposleni, so veliko bolj verjetno na podlagi pogodbe za določen čas.

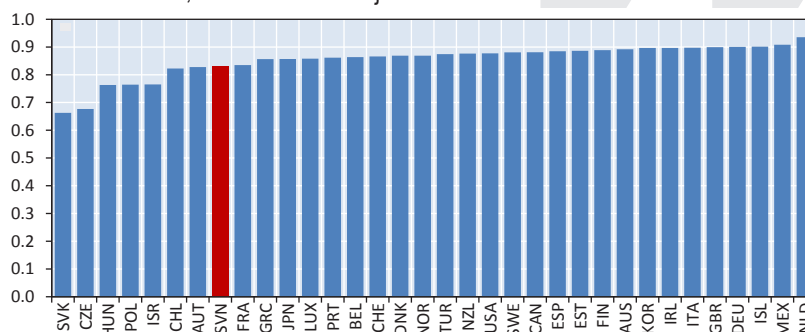
Osnovno izobraževanje bi moralo pomagati vsem mladim razviti trdne temelje znanja za povečanje njihove sposobnosti za nadaljnje učenje in za uporabo pridobljenega znanja na različnih področjih. Pri starosti 15 let so bile povprečne ocene dosežkov v raziskavi PISA 2012 za Slovenijo relativno visoke v matematični in naravoslovni pismenosti, a pod povprečjem OECD v bralni pismenosti. Rezultati raziskav PISA kažejo, da se je povprečna uspešnost Slovenije v bralni pismenosti zmanjšala. Vpliv socialno-ekonomskega ozadja na uspešnost je v povprečju podoben kot v drugih državah OECD, vendar je uspešnost

učencev močno odvisna od izobrazbe njihovih staršev (glej Sliko). Družbeno-ekonomsko prikrajšane šole oziroma programi imajo slabše rezultate in bistveno slabšo disciplino.

Boljša razporeditev izdatkov v obveznem izobraževanju bi pomagala dvigniti rezultate na področju izobraževanja. Povprečna velikost razreda je relativno majhna, kar kaže na slabo razporeditev porabe po geografskih območjih in na pomanjkanje sistemskega odziva na demografske spremembe. Revizija geografske porazdelitve porabe in velikosti razredov bi sprostila nekaj sredstev, ki bi se lahko namenila politikam za izboljšanje uspešnosti učencev iz družin s slabšim socialno-ekonomskim položajem ali iz priseljenjskih družin. Več prožnosti pri organizaciji pedagoškega dela in pri izvajanju učnih načrtov bi olajšalo zadovoljevanje posebnih potreb nekaterih učencev. Pomembno bi bilo tudi jasno opredeliti pomanjkljivosti v procesu ocenjevanja in vrednotenja izobraževanja.

Uspešnost učencev je v Sloveniji močno odvisna od izobrazbe njihovih staršev

Razmerje dosežkov v raziskavi matematične pismenosti med učenci, katerih starši niso pridobili srednješolske izobrazbe, in učenci, od katerih ima vsaj eden od staršev terciarno izobrazbo

Opomba: Razmerje enako 1 pomeni, da izobrazba staršev ne vpliva na dosežek pri testu matematične pismenosti, merjene v raziskavi PISA.
 Vir: OECD (2013), PISA: Programme for International Student Assessment, <http://dx.doi.org/10.1787/data-00365-en>.

Tako srednješolsko kot visokošolsko izobraževanje sta močno poklicno usmerjena, a obstajajo znaki neskladja med učinki poklicnega in visokošolskega izobraževanja ter potrebami trga dela z nekaj vrzeli v inženirstvu in znanosti. Zanimanje dijakov za krajše srednješolsko poklicno izobraževanje in usposabljanje se je zmanjšalo, kar je povzročilo določeno pomanjkanje nizko kvalificiranih fizičnih delavcev. Slovenija ima eno najvišjih stopenj vpisa na univerze, vendar pa je verjetnost vpisa v terciarno izobraževanje za dijake, katerih starši imajo nizko stopnjo izobrazbe, ena izmed najmanjših med državami OECD. Velikodušna javna podpora je regresivna in slabo usmerjena v najšibkeje. Višina sredstev na študenta za temeljne storitve v terciarnem izobraževanju je v Sloveniji nizka in bi jo bilo mogoče bolj učinkovito uporabiti.

Zakaj je to pomembno za Slovenijo?

Zagotavljanje sodelovanja mladih v gospodarstvu in v družbi je ključnega pomena za zagotavljanje napredka skupnosti ter za spodbujanje socialne kohezije in vključujoče rasti. Težave pri vključevanju na trg dela ne predstavljajo le osebne krize za tiste, ki ne morejo najti dela in so lahko trajno zaznamovani s pozno priključitvijo delovno aktivni populaciji, ampak tudi izgubo za državo kot celoto. Vladna politika lahko vpliva na dinamiko med veščinami, izobraževanjem in zaposlovanjem ter zagotovi, da se večji delež mladih pridruži uspešnemu krogu pridobivanja znanja in veščin, ki vodijo k diplomam, zaposlitvi in boljšim kompetencam.

Nadaljnje izboljševanje predšolskega in osnovnošolskega izobraževanja bi moralo pomagati vsem mladim razviti trdna temeljna znanja za povečanje njihove sposobnosti za nadaljnje učenje in za uporabo pridobljenega znanja na različnih področjih. Za mlade, ki nimajo dobre osnove, obstaja večja verjetnost, da ne dokončajo šolanja in so soočeni s težavami pri iskanju zaposlitve, pri čemer tisti, ki so brez zaposlitve, težko vzdržujejo in nadgrajujejo svoje znanje in veščine.

Vzpostavitev močnega poklicnega izobraževanja in visokošolskega sistema lahko olajša prehod med šolo in zaposlitvijo, kar lahko pomaga tudi regijam in državi kot celoti k uspešni vzpostavitvi ravnotežja med visoko usposobljenimi delavci in visoko kvalificiranimi delovnimi mesti. Celostni pristop k ponudbi znanja in veščin ter k povpraševanju po le-teh, ki posveča pozornost uporabi znanja in veščin pri delodajalcih, prispeva k izboljšanju veščin, zaposlenosti in produktivnosti.

Kaj mora narediti politika?

- ▶ Izboljšati učinkovitost porabe sredstev v obveznem osnovnem izobraževanju z revizijo geografske porazdelitve porabe. Opredeliti morebitne pomanjkljivosti v postopku vrednotenja in ocenjevanja izobraževanja.
- ▶ Omogočiti nadaljevanje izobraževanja po končanem poklicnem šolanju, vključno z možnostjo vključitve v visokošolsko izobraževanje. Boljše obveščati dijake, ki so zainteresirani za poklicno izobraževanje in usposabljanje, o njihovih kariernih možnostih. Povečati vključenost delodajalcev v programe poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

- ▶ Izboljšati financiranje in učinkovitost visokošolskega sistema. Dati večjo težo uspešnosti za boljše zadovoljevanje finančnih potreb visokošolskih institucij. Uvesti univerzalne šolnine s štipendijami in poplačilom v odvisnosti od premoženjskega stanja.
- ▶ Oceniti vpliv programov za izobraževanje odraslih na stanje na trgu dela. Izboljšati dostopnost izobraževanja za odrasle z nižjimi stopnjami izobrazbe.
- ▶ Izboljšati spodbude za povečanje števila diplomantov s področja matematike, znanosti in tehnologije s poudarjanjem dobrih zaposlitvenih možnosti in z zagotavljanjem sredstev za zadostne zmogljivosti izobraževalnih institucij. Zmanjšati vpis na področjih s slabšimi zaposlitvenimi možnostmi.

Dodatno branje

OECD (2015), *OECD Economic Surveys: Slovenia*, OECD Publishing, http://dx.doi.org/10.1787/eco_surveys-svn-2013-en

OECD (2014), *Job Creation and Local Economic Development 2014*, OECD Publishing, <http://www.oecd.org/publications/job-creation-and-local-economic-development-9789264215009-en.htm>

OECD (2013), *OECD Skills Outlook 2013: First Results from the Survey of Adult Skills*, OECD Publishing, <http://skills.oecd.org/skillsoutlook.html>